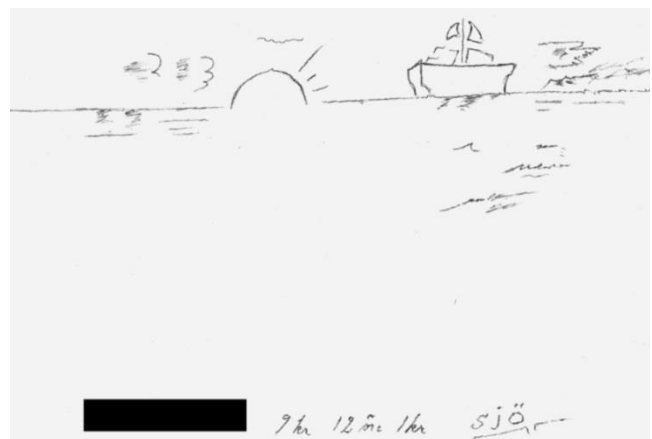

INLEDNING

”Jag sätter mig mitt emot Olle vid köksbordet.
Han tecknar noga och duktigt en solnedgång
och en segelbåt, en himmel med moln
och fåglar och en sjö med vågor.
Olles högra hand darrar
och jag ser att han blir irriterad över detta
när han tecknar.

- Hur tycker du det är att bli gammal, frågar jag försiktigt.
- Att bli gammal, säger Olle, det är inget vidare.
- Hur då menar du, frågar jag.
- Det är ensamt, svarar Olle.

Sedan vill han inte prata mer med mig om det.
Han ger sin teckning namnet SJÖ,
skriver sitt namn på den.
Olle ger mig teckningen.
– Är den bra, frågar han.”

Olle är 77 år.
Han har intellektuell funktionsnedsättning
och har större delen av sitt liv bott på olika institutioner.

DÄRFÖR HAR JAG GJORT AVHANDLINGEN

Avhandlingen handlar om åldrande och delaktighet bland äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning som bor i gruppbostad.

Mitt intresse för detta började när jag arbetade som arbetsterapeut i kommunens stöd och service till personer med intellektuell funktionsnedsättning. Arbetet handlade mest om att med olika anpassningar och hjälpmedel underlätta för dem att vara delaktiga.

Jag tyckte att det saknades regler och sätt för hur man skulle ge stöd och service till dem när de blev äldre. Jag tyckte också att det saknades kunskap och förståelse om vad det betyder att åldras med intellektuell funktionsnedsättning och hur detta påverkar möjligheten till delaktighet.

Den svenska funktionshinderspolitiken säger att samhället ska vara gjort så att människor med funktionsnedsättning i alla åldrar blir fullt delaktiga i samhällslivet.

Trots detta har svensk funktionshinderspolitik tänkt lite på frågor som handlar om delaktighet bland äldre personer.

Idag får allt fler äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning stöd och service från samhället.
Men det finns inga regler för hur man ska ge stöd och service till personer som åldras eller till äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning.

I denna avhandling har jag studerat äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning som är födda före eller omkring år 1960.

Denna generation har vuxit upp i en tid när de här personerna inte fick vara med i samhället som andra. De var inte delaktiga.

Dessa minnen har de haft med sig genom livet och kanske har dessa minnen påverkat dem när det gäller att känna delaktighet nu när de blivit äldre.

DETTA VILLE JAG VETA

I arbetet med avhandlingen
har jag ställt fyra frågor:

1. Hur ser man på och pratar om åldrande på gruppboenden?
2. Hur upplever personalen sitt arbete när allt fler boende blir äldre?
3. Hur ser äldre boendes delaktighet ut i gruppboenden?
4. Hur beskriver äldre boende och personal delaktighet bland äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning?

SÅ HÄR HAR JAG GJORT FORSKNINGEN

Jag har varit i fyra olika gruppboenden.
Jag var ungefär en månad på varje gruppboende.

Det var 32 personer
som bodde på gruppboendena.
De äldsta boende var mer än 80 år.
De flesta boende var omkring 60 år.

Jag har intervjuat 12 boende och 15 personal.
Jag har också tittat på
hur det är att bo och arbeta på gruppboendena.

DETTA HAR JAG KOMMIT FRAM TILL

Avhandlingen visar att det finns en skillnad mellan hur äldre boende själva tycker det är att åldras och vara äldre och på hur gruppboendens personal beskriver detta.

Denna skillnad visar sig bland annat genom att personalen mest ser åldrandet som något som händer med kroppen, medan de boende beskriver åldrandet på många olika sätt.

Skillnaden mellan hur de boende och personalen ser på det hela kan leda till att de boende inte får det stöd de förväntar sig.

Avhandlingen visar också att personalen inte pratar om åldrande och att vara äldre. Det beror på att personalen inte har den utbildning och det stöd de behöver. De behöver mer kunskaper för att anpassa gruppboendet efter vad de boende har för behov och förväntningar på att bli och vara äldre.

Personer med intellektuell funktionsnedsättning har lika många olika sätt att bli äldre på som alla andra. Det är våra erfarenheter vi har med oss genom livet som formar oss till de personer vi är. Därför är äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning väldigt olika varandra. Det måste personalen ta hänsyn till i en gruppboende.

Liksom andra äldre personer
behöver äldre i en gruppbostad omsorg, trygghet och omtanke.
Men de behöver också ha en miljö och aktiviteter
som gör dem delaktiga,
utifrån sina personliga erfarenheter och möjligheter.

SÅ KAN FORSKNINGEN ANVÄNDAS

Att åldras är inte bara något som händer i kroppen.
Det är en del av vårt liv,
precis som barndom och medelålder är en del av livet.

Därför ska det finnas stöd
för att kunna tala om åldrandet
i gruppbostadens vardag.

Om det stödet inte finns
riskerar äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning
att inte få det stöd de behöver
för att kunna uppleva delaktighet
när de blir äldre.

Den nya kunskap som avhandlingen tagit fram
kan användas av olika yrkesgrupper,
som arbetsterapeuter, sjuksköterskor
och socionomer,
i deras arbete med att ge stöd till delaktighet
till äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Inte minst kan kunskapen användas
av personal vid gruppbostad
som i sitt dagliga arbete möter personer med intellektuell
funktionsnedsättning
som åldras eller är äldre.

Denna avhandling har försökt att ta fram kunskap
om hur det är att åldras och vara äldre
med intellektuell funktionsnedsättning i gruppbostad.
men fler studier behöver göras.

Fler svenska studier behövs
för att vi ska kunna förstå mer
om hur personer med intellektuell funktionsnedsättning själva
känner inför åldrade och delaktighet.
Man behöver också studera
hur deras familjer tycker det är.

Fler studier med personal som arbetar i gruppbostad behövs också.
Det behövs också studier
av hälso- och sjukvårdspersonal
eller kommunens biståndshandläggare.

AVSLUTNING

För att avsluta denna avhandling återvänder vi till en av mina första fältstudiedagar och till 77-åriga Olles kök.

”Olle sitter vid sitt köksbord med sina blyertspennor och papper. Jag har bett honom teckna en äldre person och Olle har nu arbetat koncentrerat i några minuter. Han tittar upp och ger mig teckningen.

– Är det en äldre person du har ritat, frågar jag.

– Det är du, svarar Olle.”

Tack Olle,
och tack alla andra jag intervjuat
om deras vardag
och deras tankar om åldrande och delaktighet.

Tack till Christer Wiman
som är på framsidan.

Tack också till Centrum för lättläst
som hjälpt till med den lättlästa texten.